

संयुक्त कृषि संशोधन व विकास समितीद्वारे केलेल्या पिकनिहाय
संशोधन शिफारसी/तंत्रज्ञान (२००९ ते २०१८)

पिकाचे नांव : भाजीपाला		
लागवडी विषयी तंत्रज्ञान व शिफारसी :		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२००९	१	अधिक निव्वळ नफा मिळण्यासाठी जोड ओळ पध्दतीने लागवड (९० - १८० सें.मी.) केलेल्या पुर्व हंगामी उस्सामध्ये कांदा (१५ = १५ सें.मी.), मुळा (४५ = १५ सें.मी.) आणि कोबी (४५ = ६० सें.मी.) ह्या आंतरपिकास शिफारसीनुसार पाणी व खत व्यवस्थापन करुन ह्या आंतर पिकाची लागवड करण्याची शिफारस विदर्भ विभागासाठी करण्यात येत आहे.
२०१५	१	रताळाच्या अधिक व दर्जेदार उत्पादनासाठी “कमला सुंदरी” या जातीची पूर्व विदर्भ विभागात लागवडीसाठी शिफारस करण्यात येते.
	२	विदर्भामध्ये रब्बी हंगामात मेथी को-२ या वाणाची हिरव्या पालेभाजीचे अधिक उत्पादन व आर्थिक नफा मिळविण्यासाठी लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येते.
	३	लसूण पिकातील तणनियंत्रण आणि अधिक उत्पादनाकरिता लसूण लागवडीनंतर उगवणीपूर्वी ऑक्सीफ्लुरोफेन २३.५ ई.सी. ०.१०० किलो क्रियाशील घटक प्रति हेक्टर (१० मिली प्रती १० लिटर पाणी) आणि त्यानंतर फेनॉक्झॉप्रॉप-पी-इथिल ९.३ ई.सी. ०.१०० किलो क्रियाशील घटक प्रति हेक्टर (२० मिली प्रती १० लिटर पाणी) ३० दिवसांनी फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येते.
२०१६	१	कोथिंबीर या पिकाची जातीची पंत हरितमा विदर्भामध्ये लागवड करण्यास शिफारस करण्यात येत आहे.
	२	अधिक आर्थिक मिळकतीसाठी ओवा + पानकोबी (१:१) किंवा ओवा + मुळा (१:१) या आंतरपिकाची शिफारस करण्यात येते.
खत व्यवस्थापनाबद्दल शिफारसी		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२०१५	१	कापूस-कांदा या पीक पध्दतीमध्ये अधिक उत्पादन, आर्थिक मिळकत व खतांची कार्यक्षमता वाढविण्यासाठी टिबक सिंचनाद्वारे शिफारसीच्या १०० टक्के नत्र व पालाश पाच वेळा विभागून (खाली दिलेल्या तक्त्यानुसार) तसेच स्फुरद पेरणीसोबत जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
खतांचे प्रमाण प्रत्येक वेळी विभागून		
खतमात्रा		पिकांची अवस्था (पेरणीनंतरचे दिवस/ रोवणीनंतरचे दिवस)
		बीटी कपाशी (१००:५०:५० नत्र:स्फुरद:पालाश)
		कांदा (१५०:८०:५० नत्र:स्फुरद:पालाश)
१० टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		लागवडीचे वेळी
२० टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		१० दिवस रोवणीनंतर
२० टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		२० दिवस पेरणीनंतर
२५ टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		२० दिवस रोवणीनंतर
२५ टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		४० दिवस पेरणीनंतर
२५ टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		४० दिवस रोवणीनंतर
२५ टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		६० दिवस पेरणीनंतर
२५ टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		६० दिवस रोवणीनंतर
२० टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		८० दिवस पेरणीनंतर
२० टक्के शिफारसीत नत्र व पालाश		८० दिवस रोवणीनंतर

		रोवणीनंतर
२		गंधकाची कमतरता असलेल्या जमिनीमध्ये कांदा पिकाचे अधिक उत्पादन, आर्थिक मिळकत आणि अन्नद्रव्यांचा कार्यक्षम वापर तसेच जमिनीची सुपीकता सुधारण्यासाठी गंधक प्रति हेक्टरी ४५ किलो जिप्सम खताद्वारे किंवा प्रति हेक्टरी ३० किलो बेन्टोनाईट गंधक खताद्वारे शिफारसीत खत मात्रेसोबत (१० टन शेणखत, १०० :५० :५० किलो/हेक्टरी नत्र, स्फुरद व पालाश) जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात येते.
३		विदर्भातील कांदा पिकाच्या उशीरा खरीपाच्या (रांगडा) लागवडीसाठी भीमा राज या जातीची व अधिक उत्पादनासाठी १५०:५०:५०:३० किलो प्रति हेक्टर नत्र, स्फुरद, पालाश व गंधक या रासायनिक खतांच्या मात्रेची शिफारस करण्यात येते.
४		कांदा पिकाच्या अधिक आणि दर्जेदार उत्पादनाकरीता तसेच साठवणुकीसाठी अॅझोटोबॅक्टर ५ किलो + ७५ किलो नत्र + ५० किलो पालाश प्रति हेक्टरी देण्याची शिफारस करण्यात येते.
५		गंधकाची कमतरता असलेल्या जमिनीमध्ये लसुण पिकाच्या अधिक दर्जेदार उत्पादन व आर्थिक मिळकतीसाठी तसेच साठवणुकीसाठी रासायनिक खतांच्या शिफारशीत १००:५०:५० किलो प्रति हेक्टरी नत्र, स्फुरद व पालाश मात्रे सोबत ३० किलो गंधक प्रति हेक्टर बेन्टोनाईट (३५ किलो) गंधकाच्या माध्यमातून देण्याची शिफारस करण्यात येते.
२०१८	१	५० टक्के हिरव्या शेडनेटमधील सिमला मिरचीच्या अधिक व दर्जेदार उत्पादनासाठी तसेच जास्त आर्थिक नफा मिळणेसाठी १८७.५:११२.५:१५० किलो/हे. नत्र, स्फुरद, पालाशची शिफारस करण्यात येते. याप्रमाणे नत्र व स्फुरद या खतांची २५ टक्के बचत होते. शिफारसीत खतापैकी ८४.४० किलो स्फुरद, सिंगल सुपर फॉस्फेटद्वारे लागवडीच्या वेळी मातीत मिसळून व १८७.५:२८:१५० किलो प्रति हेक्टरी नत्र, स्फुरद, पालाश हे युरिया फॉस्फोरिक आम्ल व म्युरेट ऑफ पोटॅशद्वारे लागवडीनंतर टिबक मधुन विस समान भागात विभागून आठवड्यातून एकदा द्यावे
पाणी व्यवस्थानाबद्दल शिफारसी :		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२०१७	१	टोमॅटो पिकाचे अधिक उत्पादन आणि जास्त आर्थिक फायदा मिळण्यासाठी पॉलिईथिलिन (चंदेरी काळा रंग व ५० मायक्रॉन जाडी) ८० टक्के बाष्पपर्णोत्सर्जनावर टिबक सिंचन पद्धतीचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२०१८	१	मीरची पिकाची जास्तीत जास्त वाढ व उत्पादन मिळविण्यासाठी ८० टक्के बाष्पपर्णोत्सर्जन पुनःपूर्ती इतके पाणी टिबक सिंचनाने देवून त्याबरोबर चंदेरी रंगाचे पॉलीईथीलीन आच्छादन वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
	२	हिवाळ्यात (रब्बी) कारले पिकाची सर्वोत्कृष्ट वाढ व उत्पादन मिळविण्यासाठी ८० टक्के पीक बाष्पपर्णोत्सर्जन इतके पाणी टिबक सिंचनाने देवून त्याबरोबर काळ्या रंगाचे पॉलीईथीलीन आच्छादन वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
किड व रोग व्यवस्थापनाबद्दल शिफारसी		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२००९	१	मीरचीवरील कोलता, फळसड व भुरी रोगांच्या नियंत्रणाकरिता प्रोपीकोनॅझोल (०.१ टक्के) च्या चार फवारण्या १५ दिवसांच्या अंतराने कराव्यात. पहिली फवारणी रोग दिसताच करावी.
२०१४	१	भेंडीवरील तुडतुडे आणि पांढरी माशी या किडीच्या व्यवस्थापनासाठी पिकाच्या १५ सें.मी. उंचीवर प्रति हेक्टरी पुढील विवरणानुसार १०० पिवळ्या चिकट सापळ्याचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. ● ४ मि.मी. जाडीची फोम शीट

		<ul style="list-style-type: none"> • २५ सें.मी. बाय १५ सें.मी. (६० वर्ग इंचाचा) आकाराचा सापळा • लख्ख (तेजस्वी) पिवळा रंग • चिकट पदार्थ म्हणून एरंडी तेलाचा वापर • आठवड्याच्या अंतराने एरंडी तेलाचा सापळ्यावर वापर • रस शोषक किडीचा प्रादुर्भाव सुरु झाल्याबरोबर सापळे ईशान्य (उत्तर पूर्व) व नैऋत्य (दक्षिण पश्चिम) दिशाभिमुख उभारावे • झाडाचा सापळ्याशी संपर्क टाळण्यासाठी सापळे झाडापासून २० सें.मी. अंतरावर उभारावे.
२०१७	१	वांग्यावरील शेंडे आणि फळे पोखरणा-या अळीच्या व्यवस्थापनासाठी लॅम्बडा सायहॅलोथ्रिन ५ टक्के प्रवाही ६ मिली किंवा क्लोरपायरीफॉस २० टक्के प्रवाही २५ मिली किंवा क्विनॉलफॉस २५ टक्के प्रवाही २० मिली प्रति १० लिटर पाणी याप्रमाणात मिसळून फवारणीची शिफारस करण्यात येत आहे.
काढणी पश्चात व्यवस्थापनाबद्दल शिफारसी		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२०१३	१	अंबाडीच्या बोंडापासून पाकळ्या वेगळ्या करण्यासाठी पंकृवि अंबाडी पाकळ्या निष्कासन यंत्राची शिफारस करण्यात येते.
	२	कांदा बिज निष्कासन करण्यासाठी पंकृवि कांदा बीज निष्कासन यंत्राची शिफारस करण्यात येते.
२०१४	१	कांदा व लसून वर प्रक्रिया करून त्यांच्यापासून उत्तम प्रतीची भुकटी, काप व कांद्याचे वर्तुळाकार काप बनवून मुल्यवर्धन करण्याच्या तंत्रज्ञानाची शिफारस करण्यात येत आहे.
	२	कोहळ्यापासून टुटीफुटी बनविण्याकरिता पीलर, कटर, स्लायसर व क्युबरचा अंतरभाव असलेला डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, विकसीत पथदर्शक सयंत्र (१०० कि/दिवस क्षमता) वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
	३	कोहळ्यापासून भुकटी व त्यापासून विविध मुल्यवर्धीत पदार्थ तयार करण्याच्या प्रक्रिया तसेच कोहळ्यापासून चेरी/टुटीफुटी बनविण्याच्या तंत्रज्ञानाची शिफारस करण्यात येते.
२०१६	१	उत्तम प्रतीची मुल्यवर्धीत हर्बल सॉफ्टी आईस्क्रीम तयार करण्यासाठी ४ टक्के आल्याचा रस आणि ०.४ टक्के हळद भुकटी यांचा नैसर्गिक स्वाद व रंगासाठी अंतर्भाव करण्याची शिफारस करण्यात येते.
२०१७	१	पंदेकृवि हळद काप यंत्र बटाटा तसेच अद्रकचे काप करण्याकरिता (क्षमता २.५ क्वि./तास) वापरण्याची शिफारस करण्यात येते आहे.
	२	कांदा साठवणूकीदरम्यान एकुण होणारे नुकसान कमी करण्यासाठी प्रचलीत पध्दतीने फिल्ड क्युरींग करून कांदा चाळीमध्ये (५ मी. लांबी = १.५ मी. रुंदी = १ मी. उंची) सच्छिद्र पी.व्ही.सी. पाईपचा(पाईप व्यास ६३ मिमी., छिद्राचा व्यास २५ मिमी, पाईप संख्या ९ व पाईप लांबी ५ मी.) वापर करून नैसर्गिक वायुवीजन पुरविण्याची शिफारस करण्यात येते.
२०१८	१	बीट रुट पासून मऊ पोताचे बीट रुट जॅम बनविण्याची पीडीकेव्ही प्रक्रिया पध्दती, ज्यामध्ये बीट रुट प्रेशर कुकरमध्ये शिवजल्यानंतर मिक्सरमधून तयार केलेल्या लगद्यामध्ये साखर, लिंबु रस, पेक्टिन व प्रिझर्वेटिव्ह टाकून ३० ते ४० मिनिटे गरम करणेची शिफारस करण्यात येत आहे.
पीक व्यवस्थापनाबद्दल इतर शिफारसी		
वर्ष	अं.क्र.	शिफारस
२०१२	१	भाजीपाला पिके घेण्यासाठी पीकेव्ही विकसीत १००० चौ. मिटर शेडनेट हाऊसची शिफारस करण्यात येत आहे.

डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला

२०१५	१	सुर्यास्तानंतर वाळविण्याकरीता वाढीव तीन तास उपलब्ध होत असलेली उष्णता संग्रहक यंत्रणेयुक्त सौर कपाट शुष्ककाची टोमॅटो व अद्रकाचे काप वाळविण्याकरीता शिफारस करण्यात येते.
	२	३० व ४५ सें.मी. हिरवी-पांढरी पट्टी असलेल्या शेडनेट व ५० टक्के हिरवी शेडनेट यांच्या तुलनात्मक अभ्यासावरून ५० टक्के हिरवी शेडनेटची विदर्भात ढोबळी मिरचीच्या अधिक उत्पादनासाठी शिफारस करण्यात येते.